

TARD

TELEPÜLÉSKÉPI
ARCULATI
KÉZIKÖNYV

2017.

Elfogadta Kiskinizs Község Önkormányzata Képviselő-testülete a 37/2017. (XII. 27) sz. önkormányzati határozatával.

Dr. Jakab Orsolya jegyző távollétében és megbízásából
Kövecses Zsolt sk. kirendeltségvezető

Gál János sk.
polgármester

BEVEZETÉS

„A településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény alapján minden településnek el kell készíteni a teljes közigazgatási területére kiterjedő Településképi Rendeletét, illetve az azt alátámasztó munka részeként is hasznosuló Településképi Arculati Kézikönyvet. A Településképi Arculati Kézikönyv, azaz a TAK meghatározza a településképi jellemzőket, településrészek arculati jellemzőit és értékeit, a minőségi formálásra vonatkozó javaslatokat, valamint a településképhez illeszkedő építészeti elemeket.,

Tisztelt Olvasó!

Egy településen élők, munkálkodók, megpihenők, vagy csak áthaladók számára a hely beazonosíthatóságát a feltáruló táji környezet, az utcák, terek vonalvezetése, arányai, burkolata, köztéri építményei, növényzete és hangsúlyosan az épületek, kerítések, kertek kialakításának összessége határozza meg. Ezek jelenítik meg a város, község általános, vagy azon belül az egyszerre belátható, közvetlenül érzékelhető részének *egyedi arculatát*, és jó esetben az ezeket jellemző „szépség”, azaz a szemnek kedves, harmonikus összkép, a rendezettség, megműveltség, karbantartottság teszi az adott helyet, a települést/településrészt vonzóvá, minőségi élettérre.

Tartalomjegyzék

oldal

BEVEZETÉS	3
1. A TELEPÜLÉS BEMUTATÁSA	6
2. ÖRÖKSÉG	10
2.1. Településtörténet.....	10
2.2. Épített örökség.....	12
2.2.1. Műemlékek	12
2.2.2. Nevezetes épületek.....	13
3. ÉPÜLETTÍPUSOK	16
3.1. Falusias lakóház típusok	16
3.2. „Polgári” lakóházak	17
4. ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK	18
4.1. Történeti központ/ átalakuló falusias lakóterület.....	19
4.2. Falusias lakóterület	20
4.3. Egyedi intézményi terület	21
4.4. Külterület	21
5. AJÁNLÁSOK	22
5.1. Általános ajánlások.....	22
5.2. Történeti központ/ átalakuló lakóterület.....	26
5.2.1. Közterület	26
5.2.2. Épület, építmény	27
5.3. Falusi lakóterület.....	29
5.4. Egyedi intézményi terület és külterület	30
6. JÓ PÉLDÁK.....	31
6.1. Épületek, épületrészletek.....	31
6.2. Közterek és bútoraik	34
IMPRESSZUM	35

Tard Településképi Arculati Kézikönyve elkészítésénél is az volt az alapvető törekvés, hogy a község település-történetére visszatekintően, a ma érzékelhető táji-települési környezet jellemzőit bemutassa, feltárja annak állapotát, felmutatható és követhető értékeit. Ezáltal felhívja figyelmet arra, hogy házunk, udvarunk, kertünk, kerítésünk alakítása, karbantartása során a személyes, családi és gazdasági indíttatású cselekedeteink, csakúgy, mint elődeinké alapvetően meghatározzák a település megjelenését, ezáltal mindennapi életterünk minőségét.

A Kézikönyv célja tehát jó példák, minták, folyamatok bemutatásával irányjelzőként szolgáljon a jelent és a jövőt tekintve a település jelenlegi és leendő lakosai számára az egyéni, ezáltal egyben a települési környezetünk alakításához.

1. A TELEPÜLÉS BEMUTATÁSA

A község a Bükk lábánál, annak déli, még tipikusan dombos peremén a Lator patak völgyében fekszik, jellemzője tehát a lankás, völgyi fekvés.

Délről tekintve a táji környezetére az érzékelhetően szűkülő patak völgyön túl a távolban látható Bükk tömbje is hatással van. Ahogyan közeledünk a falu irányába előbb lankás völgyön haladunk át, nagytáblás mezőgazdasági területtel, de a falu mögött már látható a dombvidék, a településtest mellett/fölött az erdő és gyepek váltakozásából kialakuló mozaikos táj..

A településtest a viszonylag széles völgyben a kétoldali lankákra felfutó, hosszan elnyúló beépítést mutat.

Közútról két irányból lehetséges a megközelítése.

A déli, fő megközelítési irányából „előttünk a Bükk, megyünk a völgyébe” érzést ad, a lankás terep magaslatáról feltáruló települési kép, fasor rávezetés, (visszább rendezett majorsági környezet,), majd faluvég jellegű ritkás beépítés.

Északi kapu (Cserépváralja, Bogács): befelé irányuló megközelítési irány, ligeterdős rávezetés, volt majorságban időskori intézmény, katonasírok, faluvég jelleg

A település központja a déli irányban futó patak és a mellette haladó országos mellékúttal párhuzamosan a patak túloldalán kétoldalt elszórtan, kisléptékű települési intézménysor a középtájon lévő községháza közelében sűrűsödve, a templom nagy kerttel

A település lakóházainál a hagyományos, keskenytelkes, tornácos-hosszúházas beépítésből mozaikosan átalakuló lakóterületi, illetve északi és déli szélén a „falusias”.

A település általános karaktere: karbantartott közintézmények és közterek, 80-as évekkel lezáruló nagyszámú lakóházépítés, kovácsolt vaskerítés, műemlék „kontyos” lakóház, dombon erős látványbeli kitettségű temető.

2. ÖRÖKSÉG

2.1. Településtörténet

A község feltehetően a "tar" szó kicsinyítőképzős változatból kapta a nevét. Már az ókorban lakott település volt, erről tanúskodnak a Tatárdombon talált régészeti leletek. Szlávok és avarok lakták, akik földműveléssel foglalkoztak. A honfoglalás után a terület az Örsúr nemzetség birtokába került. Az Árpád-korban királyi tárnokok lakták, akárcsak a szomszédos, azóta elpusztult falut, Tárnokbálát, avagy Bálát (a hely ma pusztá Tard területén belül van). A falu első említése 1220-ból való. Thord néven fordul elő a Váradi Regestrumban egy per kapcsán.

A 14. században Diósgyőrhöz, majd Cserépvárhoz tartozott a mindenkori királyné személyes birtokaként. A 16. században több főúr tulajdonában volt, de végül a Báthoryak birtokába került.

A 17. században a Homonnai, Esterházy, Révai családok birtokában volt, de ez csak formailag volt igaz, mert a török hódoltság felügyelte. 1552-ben a törökök felégették a falut, majd amikor újra betelepült, adófizetésre kényszerítették. A török hódoltság idején többször elpusztult, a 17. század végén, a török kiűzésével párhuzamosan települ be újra. A török kiűzésekor magát 100% magyar nemzetiségűnek valló úrbéres jobbágyosság élt a területen.

A 18. században L'Huillier Ferenc egri várnagy vásárolta meg a falu határát. Öröklés útján szász-coburg-gothai hercegi birtok lett. Az 5000 holdas birtok cselédsége a falu lakosaiból állt.

A Rákóczi-szabadságharc idejében másodszor is elpusztult, de kissé délebbre újjáépítették.

A 20. században Szabó Zoltán kiadta a „A tardi helyzet” című tanulmányát, amely a település nevét országosan is ismertté tette.

2.2. Épített örökség

2.2.1. Műemlékek

Népi lakóházak és melléképületeik az országút (Béke út) mentén

2.2.2. Nevezetes épületek

Római katolikus templom (Szent Péter és Pál apostol), fészülettel, emlék haranggal, kerttel

Községháza és falán emléktábla

Orvosi rendelő

Plébánia

Faluház

Általános iskola

Hősi emlékmű

3. ÉPÜLETTÍPUSOK

3.1. Falusias lakóház típusok

1900 előtt: egysoros, két-háromszatú, oromzatos vagy füstlikas, (fatornác), nád-cserép, tapasztva, fehér, fakerítés, ólas gazdasági udvar, konyhakert, utcán kevés növényzet, csak fa (az állathajtás okán)

1900-1940 közötti: egysoros, háromszatú, hosszúház, falazott tornácvéranda, alacsony lábázat, cserép, vakolva, színes, díszes vaskerítés, eredetileg ólas gazdasági udvar, konyhakert, utcán kevés növényzet, csak fa

1950-60 közötti: egy- két soros, üvegezett tornácos kontyolt ház, közepes kőlábázat, szalagcserép fedés, meszelés vagy kőpor, színes-mintás, mívés lábázat és parapet kő, vakolat-ablakkeretezés, téglakő oszlopos vaskerítés, dísz előkert, ólas gazdasági udvar, konyhakert, utcán kevés növényzet, csak fa

1960-75 közötti: kétsoros, alagsor vagy méteres kőlabazat, síkpala- bordás cserép, kőpor, színes- mintás, vakolat- ablakkeretezés, kőoszlopos vaskerítés, dísz előkert (rózsa, szőlő), oldalkert füves-fás, hátsó gazdasági udvar inkább tárolók, konyhakert, utcán díszkert, fa (gyümölcs és örökzöld). Egyszerre kiépülő, egységes utcaképek.

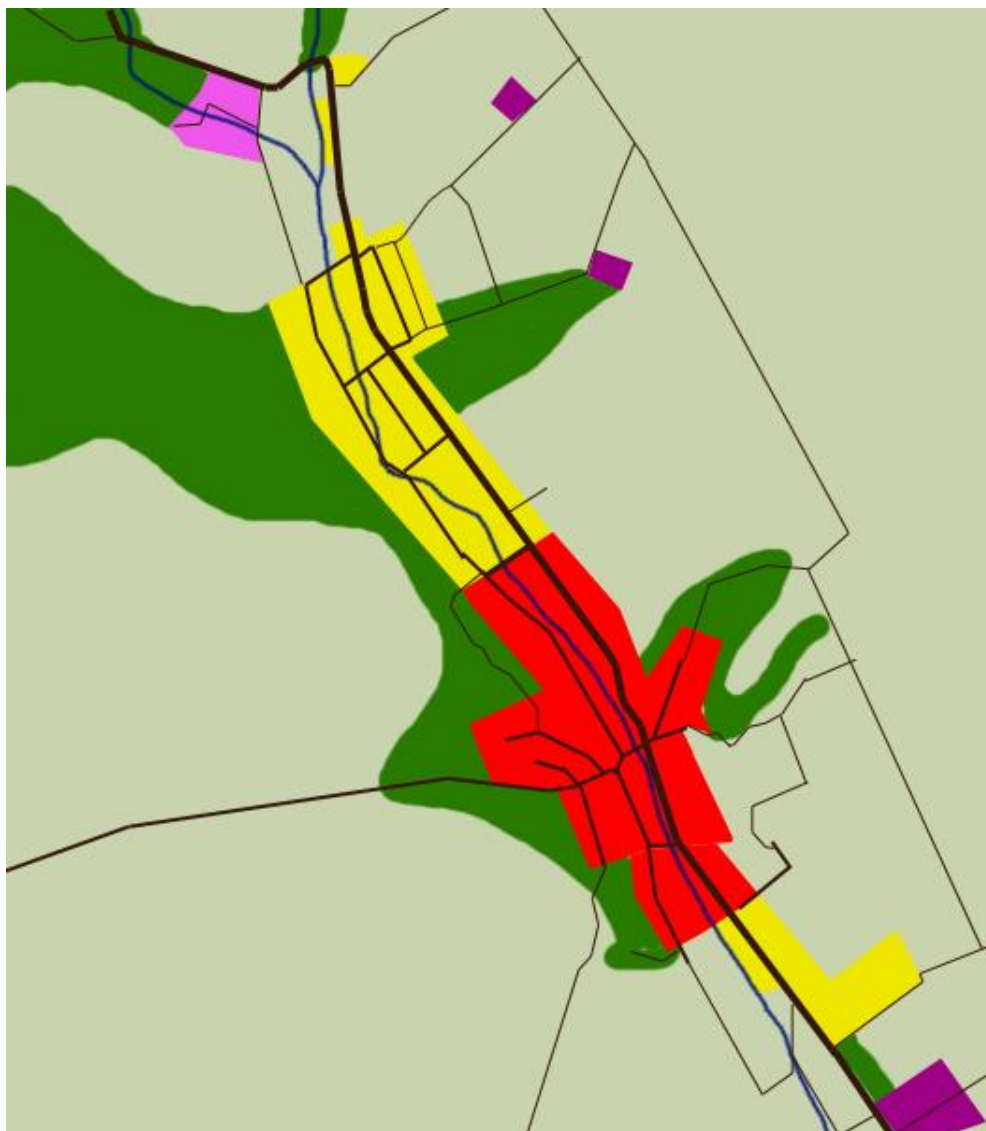
1975-90 típus- adaptációk, földszint- emelet-tetőtér vegyesen, tetőgerinc vegyesen, bejárat-terasz utca felől is, törtfehér kőpor(később színes), kerámiacserép, (betoncserep) ,előkert mélység változó, átépülő utcaképek is, többféle kerítés, dísz előkert (rózsa, örökzöld), előudvar fű, hátsó udvar inkább tárolók, konyhakert, utcán díszkert, dísz fa (örökzöld).

3.2. „Polgári” lakóházak

Hajlított-ház a múlt század elejéről: L- alaprajzú épület, utcai fronton legalább 2 lakóhelyiség, földszintes, legalább 3 m belmagasság, esetenként tetőtéri térdfal- szellőzőnyílásokkal.

4. ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK

- Történeti központ/ átalakuló falusias lakóterület
- Falusias lakóterület
- Egyedi intézményi terület
- Helyi gazdasági terület
- Zöldterület

4.1. Történeti központ/ átalakuló falusias lakóterület

A település központi magja, amely magában foglalja az 1950-es évekig kialakult településrészt.

Az eredeti utcahálózat és telekrend jelenleg is fennáll. Az egyházi és közintézmények alapvetően az eredeti helyükön működnek, az épületeik megjelenésében az építéskori állapot felismerhető.

Az újak (iskola új épülete, faluház) a település szövetébe illeszkedők, építészeti kialakításuk rendezett. A közterek, teresedések parkosítottak, nívósan burkoltak.

A lakótelkek a patak menti területeken keskenyek és hosszúk, szabálytalanok, a beépítés oldalhatáron álló, előkert kisméretű, néhol nincs.

A telkek közül több, mozaikosan 1960 után átépített. A lakóházak megjelenése az utcaképben nem mindenhol egységes, kialakításukban színes képet mutatnak.

A lakóházak közül a legkorábbiak fennmaradtak utcára merőleges gerincű egy traktusosak, majd kontyolt tetősek, tornáccal, verandával.

4.2. Falusias lakóterület

A központi magtól északra és délre fekvő, több ütemben kialakított terület. A telkek továbbra is mélyek (falusias telekhaználat: első udvar, hátsó udvar, konyhakert), szélességük 16m körüli, a beépítés oldalhatáron álló.

A korábbi, sáttortetős tömegűeknél a fő utcán néhol nincs előkert. Karakteresen megjelenik a bogácsi vörös kő lábazat, parapet és sarok kiemelés. A kerítések mívés kovácsoltvas kapuk, illetve mezők kőlabazattal.

A későbbi, típus majd egyedi tervek alapján épült lakóházak előkerttel, utcára merőleges vagy azzal párhuzamos gerincű nyeregzetővel és vegyesebb anyagú, kialakítású kerítéssel mutatkoznak. Az utcaképek változatosak, és néhol ritmustalanul váltakozó arcot mutatnak

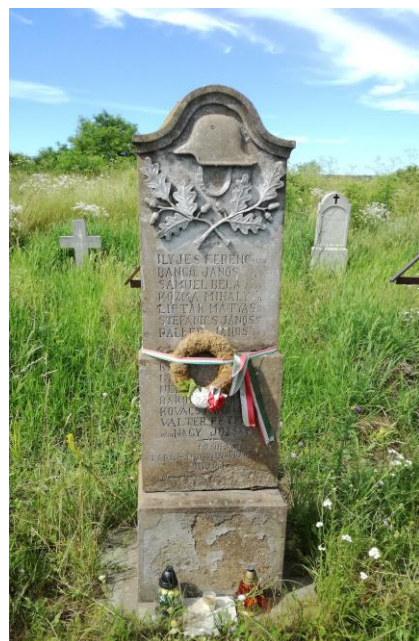
A telkek itt is a hagyományosan kialakult: 14-20 m széles és jellemzően legalább 50 m mély. Többféle lakóháztípus jelen van és folyamatos átépülés, toldalék, tetőátépítés, homlokzati megjelenés átszabása (nyílászáró csere, utólagos hőszigetelés, „divatos” burkolás, színezés) jelentkezik.

4.3. Egyedi intézményi terület

A Nagymajor területe. A korábbi épületek egy része átalakítással, korszerűsítéssel időskori szociális szolgáltatás keretét adják – a katonai kegyeleti emlékhely szomszédságában.

4.4. Külterület

A község határa terjedelmes és abból meghatározó arányban a természeti örökség részeként több formában országosan védett. A védettségi normákat a Bükki Nemzeti Park Igazgatósága tarja nyilván és érvényesíti. Az erdőket, gyepeket, szántókat művelők ezek ismeretében teszik dolgukat, a turisták ilyenként élvezik a táj, a természet szépségét

5. AJÁNLÁSOK

5.1. Általános ajánlások

Új épület építése, vagy meglévő épület átalakítása, bővítése esetén igazodni szükséges a kialakult település-szerkezethez és az adott területen lévő építészeti jelleghez.

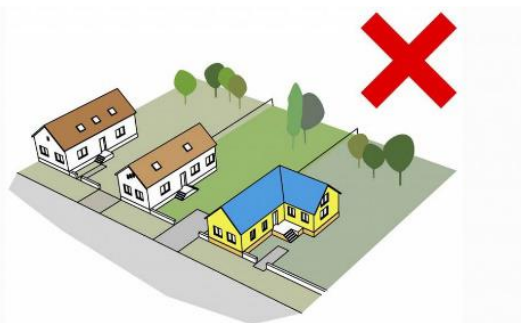

A településképi *szempontból meghatározó* területeken a meglévő építményeket fenntartani, bővíteni, átalakítani, valamint új építményeket létesíteni, csak a meglévő építményekkel összehangoltan, a jellegzetes településképi, valamint az épített és természetes környezet megjelenését megőrző és azt fejlesztő módon szükséges. Az környezeti, építészeti illeszkedés legyen alapvető szempont, melyben az épületek fő tömeg- és tetőformája, külső homlokzata, az alkalmazott anyagok, azok színe, felületképzése meghatározó jelentőségű.

Meglévő épületek átalakítása, bővítése esetén az új épületrészeknek a meglévő épülettel való való harmonizálása, az építészeti formák, anyaghasználat és részletképzés tekintetében egyaránt elvárás.

Az építmények elhelyezésénél törekedni kell a lehető legnagyobb összefüggő zöldfelület kialakítására.

Új tetőzet kialakításánál, a gazdasági területek kivételével kerülendő a harsány, természetes fedési módoktól eltérő színű és anyaghasználatú technológiák alkalmazása (pl.: műanyag hullámpala).

Új közművek elhelyezése, valamint közműhálózat fejlesztése során a közművek elhelyezése föld alatt javasolt.

Homlokzati felületképzés esetén kerülendő a harsány, földszínektől és pasztell földszínektől eltérő színezés, valamint a teljes homlokzaton megjelenő reklám célú falfestés. A színezési javaslat az utcafronti kerítésekre, egyéb építményekre is érvényes.

Homlokzati nyílászárók cseréje esetén az épület homlokzatán alkalmazott nyílászárók színét és jellemző osztását szükséges megtartani, kivéve, ha a homlokzaton minden nyílászárót egyidejűleg kicserélnék.

Új építésnél a főépület és a kiegészítő építmények egységes formálására, anyaghasználatára kell törekedni.

Szellőzőt, klímaberendezést, tv vevő berendezést a településképi szempontból meghatározó területek esetén utcafronti homlokzatra elhelyezni nem ajánlott.

A településkép védelme érdekében a település bármely területén, ahol a jellemző települési karaktertől eltérő szintszámú épület vagy eltérő magasságú építmény megvalósítását tervezik, hatásvizsgálati tanulmány és településképi vizsgálat szükséges.

Műtárgyakat, közterületi burkolatokat és berendezéseket (utcabútorok, hirdető berendezések, világítótestek, pavilonok, autóbuszvárók, stb.) az utcakép jellegzetességének megtartásával, a már kiforrott helyi stílus, anyaghasználat megtartásával kell megvalósítani.

Utcabútorok kialakításakor és elhelyezése során továbbra is törekedni kell arra, hogy azok egy tárgye gyütttest alkossanak, azok a környezetük építészeti karakterébe illeszkedő típusúak, időtálló kivitelűek és lehetőleg egyedi tervezésűek legyenek.

5.2. Történeti központ/ átalakuló lakóterület

5.2.1. Közterület

Településképi szempontból meghatározó területeken szükséges megőrizni a település jellegzetes szerkezetét, telekrendszerét, utcavonal vezetését. Új telek kialakítása, vagy telek-átalakítás csak ezzel összhangban javasolt.

Ajánlott a településközponti térszövetek már kialakított zöldfelületeinek, közparkjainak, növényállományának a mai igényeket színvonalasan kiszolgáló, hosszú távon életképes, folyamatos és fenntartható megújítása, fejlesztése.

Növény kiültetésekre az igényesen kialakított virágágyásokra, virágtartó állványokra a település teljes területeken található jó példák, a kezdeményezés folytatása és kiterjesztése és fenntartása továbbra is ajánlott.

A közterületek és zöldfelületek fejlesztése, kialakítása, fasorok ültetése valamint közterületi burkolatok, utcabútorok, lámpatestek cseréje, felújítása továbbra is egységes koncepció alapján történjen.

5.2.2. Épület, építmény

Új épület, építmény elhelyezése esetén követelmény a fokozott illeszkedés az arányosság gondolatát szem előtt tartva.

A településközponti területeken lévő épületek rekonstrukciója csak egységes koncepció alapján történhet

Védelemmel érintett épület felújítása során törekedni kell az eredeti állapotot tükröző építészeti kialakításra.

Energetikai korszerűsítések alkalmával törekedni kell a teljes homlokzat egy időben történő felújítására.

A tetőfedés során kerülendők a harsány, természetes fedési módoktól eltérő színű és anyaghasználatú technológiák (bitumenes zsindely, hullámpala, cserepes lemez vagy hasonló műszaki tulajdonságú építőanyagok).

Az igényes és értékes építészeti részletek megőrzendők, a megőrzés érdekében folyamatos karbantartásukról gondoskodni kell.

Új épület telepítése során igazodni kell a kialakult település-szerkezethez, utcaképhez és az adott területen jellemző beépítési módhoz, attól eltérő és ellentétes kialakítás nem javasolt.

Hagyományos soros beépítésű falusias lakóterületek esetében csak olyan építés és telekalakítás valósítható meg, ami a lakóudvarok beépítettségét nem növeli illetve egy lakóudvaron belül legfeljebb két lakóház - két melléképület megvalósítása ajánlott a hagyományos magyar beépítési formavilág megőrzése érdekében.

Új épület telepítése során a domborzat adta lehetőségekhez való legnagyobb mértékű igazodás elvárt, illetve 35-45 közötti tetőhajlásszög megváltoztatása nem követendő példa.

5.3. Falusi lakóterület

A területre földszintes, tetőteres épületek jellemzőek az alacsony beépítési magasság megtartása javasolt. Az épületek jellemző tetőkialakítási formája magas tetős, ajánlott a tetőhajlásszög mértékét 30-47 fok között kialakítani.

A falusias-kertvárosias lakóterületek esetében csak olyan építés és telekalakítás valósítható meg, ami a lakóudvarok beépítettségét telíti túl, valamint egy lakóudvaron belül legfeljebb egy lakóház és legfeljebb egy melléképület megvalósítása ajánlott.

5.4. Egyedi intézményi terület és külterület

Védett vagy védelemre tervezett területeken fokozott körültekintéssel kell minden beavatkozást (bármilyen nemű építést és területhasználatot) megvalósítani. Javasolt a területek beépítetlen jellegének megtartása. A védett területeken reklámfelület elhelyezésére szolgáló önálló építmény, felszíni elektromos hálózati vagy hírközlési elem vagy építmény elhelyezése nem ajánlott.

A külterület védelem alá nem eső részein sem jellemzők az építmények elhelyezése, kivételt képez egy-egy objektum, külterületi majorság, valamint egyéb elemek (kegyeleti, túrisztikai) helyszínei. A külterület alacsonyfokú beépítettségnek a megtartása elsőrendű.

Új beépítés, építményelhelyezés során az alábbi ajánlások figyelembe vétele szükséges:

- épületek telepítése jellemzően szabadonálló, ennek megtartása fontos szempont. Több épület elhelyezése, avagy meglévő épületállomány bővítése során fontos az egységes rendezőelv szerint történő kialakítás és illeszkedés.
- a tájkép védelme érdekében egyszerű tömegképzésre való törekvés és nyeregtetős tetőforma kialakítása ajánlott. Mezőgazdasági területeken az épületek tetőhajlásszöge 20-40° között variálható. Csarnoképületek tetőzetének kialakítása során a trapézlemezfedés megengedett, azonban kezeletlen felületek használata nem ajánlott. Tájjidegen, élénk színű felületképzés az épület és minden tartozéka esetében kerülendő.
- külterületi pihenőhelyek telepítése során ajánlott azok egységes arculat szerinti kialakítása, valamint természetes építőanyagok használata.

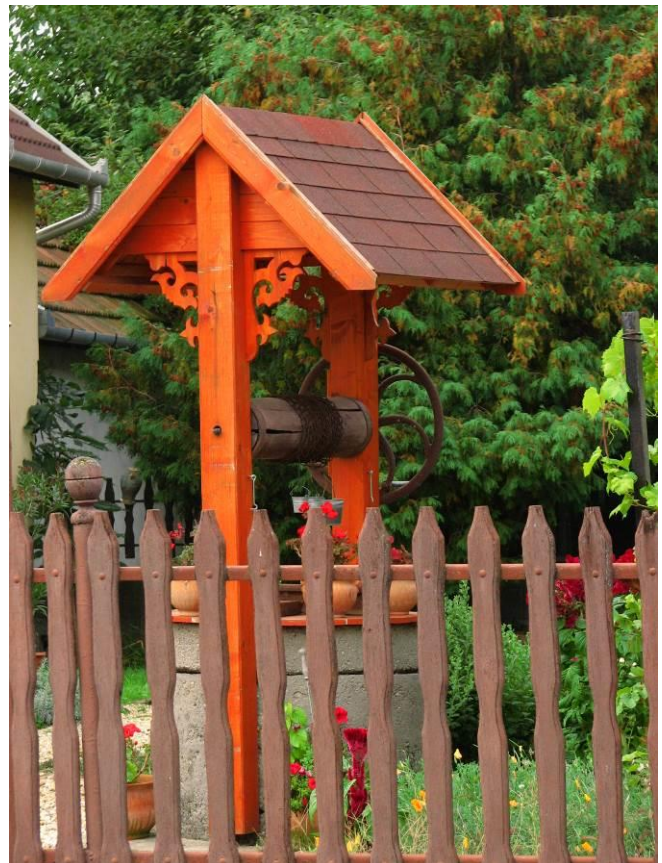

Külterületi gazdasági területeken nagyon fontos szempont a természetbe illesztés, ezért a terület technológiát nem zavaró fásítása, valamint a megközelítését biztosító út fasorral való szegélyezése ajánlott. Fák telepítése kizárólag őshonos, illetve a közvetlen környezetben fellelhető fajok alkalmasak.

6. JÓ PÉLDÁK

6.1. Épületek, épületrészletek

6.2. Közterek és bútoraik

Tard

Településképi Arculati Kézikönyv
IMPRESSZUM

MEGRENDELŐ:
TARD KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA
3416 Tard, Rózsa u. 1..
Honlap: www.tard.hu

polgármester:
Gál János

KÉSZÍTÉSÉBEN RÉSZT VETTEK:

megbízott főépítész:
Bernáth Mihály
okl. építészmérnök
okl. városépítési szakmérnök
vizsgázott főépítész
3432 Emőd, Rákóczi út 23.
bernath.emod@gmail.com
+36-30-925-4613

szerkesztett:
Bernáth Csaba
okl. építészmérnök

szöveg:
Bernáth Csaba
Bernáth Mihály

fénykép:
Bernáth Csaba
dr. Kovács-Hostyánszki Anikó

grafikai tervezés:
Bernáth Csaba
dr. Kovács-Hostyánszki Anikó

A kiadványban felhasználásra kerültek:
a Próba Településképi Kézikönyvek egyes elemei
a MAPIRE.eu térképei továbbá
a Lechner Tudásközpont ábrái
Tard község honlapja: www.tard.hu

Minden jog fenntartva!

Tard 2017.